

BUITEN

20^E JAARGANG N^O. 1.

ZATERDAG 2 JANUARI 1926.

Foto C. Steenbergh.

DE VOLDERSGRACHT TE DELFT.

Redacteur; Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE VINGER VAN HET NOODLOT, DOOR HEADON HILL	BLZ. 2
OUDE NIEUWJAARSGEBRUIKEN, DOOR O.	3
DELFT, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD	BLZ. I, 4—7
KERKULEN, DOOR O.	BLZ. 5
EEN NACHTELIJKE STROOPTOCHT, DOOR H. E. KUYLMAN	6
EEN TROPISCHE PLANT ALS WINTERBLOEISTER, DOOR A. J. VAN LAREN, GEÏLLUSTREERD	8
HET DRIEKONINGENSPEL, DOOR J. SCHUITEMAKER	CZ.
GEÏLLUSTREERD	BLZ. 8—9
SNAPSHOTS UIT SCHOTLAND, DOOR O., GEÏLLUSTR.	10—11
DENNEBOOM (GEDICHT), DOOR J. G.	BLZ. 11
REISBRIEVEN (VERVOLG), DOOR GUY DE VOS.	12
HET EMERALD LAKE, ILLUSTRATIE	12
AVONDROOD (GEDICHT), DOOR ROSA CORTHAUTS.	12

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE VINGER VAN HET NOODLOT

door

HEADON HILL.

EERSTE HOOFDSTUK.

WAT DE KRAAI LIET VALLEN.

DE herfstweelde schitterde in de boschjes van Beechwood Grange. Een zee van kleuren — groen, geel en vuurrood, door de natuur op volmaakte wijze vermengd, liep van den bemosten grond tot de met bessen beladen struiken en de stervende bladeren der boomen, aldus een achtergrond vormend, dien een schilder zou hebben benijd. En het meer materiele schouwspel van een tafel op schragen in het midden der open ruimte — door twee lakeien in ochtendlivrei voorzien van allerlei heerlijkheden — zou zijn artistieke gevoelens eveneens wakker geroepen hebben.

De mannen werkten vlug, daar de kreten der drijvers en het knallen der geweren de nadering der *sportsmen* verkondigden, voor wie dit feestmaal werd klaar gezet. De laatste hand was juist gelegd aan het sneeuw witte tafellinnen en het schitterende kristal, toen drie dames uit een rijpad op de open plek kwamen.

— „Den hemel zij dank!” hijgde de oudste van het trio, een dikke dame met een donkerroode gelaatstint en een roodblonde pruik. „Er is een tafel om ervan te eten en stoelen om erop te zitten. Messen en vorken zijn er ook en een heele rij glazen. Ik was bang dat wij op den grond moesten zitten en bier uit kroezen drinken”.

„O, lieve Lady Marrables, dat is niet aardig tegenover Sir Dudley”, zei de dame, die in leeftijd op haar volgde, een knappe vrouw van dertig. „U hadt hem genoeg moeten

kennen om overtuigd te zijn dat hij ons niet zoo zou behandelen. Bovendien hebt u, als onze gastvrouw, de schikkingen gemaakt en bent u verantwoordelijk voor al die arcadische weelde”.

„Gastvrouw”, zei de volbloedige douairière. „Ik ben geen gastvrouw, doch slechts de chaperone van dat ondeugende kind, dat beter in staat is op mij te passen, dan ik op haar. Het is een goed betaalde sinecure en ik verzet mij er volstrekt niet tegen, is het wel, Kathleen?”

Het lange slanke meisje tot wie zij sprak, glimlachte de spreekster vriendelijk toe, maar voor zij kon antwoorden, moesten vrouwelijke banaliteiten wijken voor belangrijker dingen. Het hoofd van een kleinen stoet verscheen aan den overkant der open plek; men ging achter elkaar terwijl men van een ander boschpad kwam, maar op de grootere ruimte liep het gezelschap dicht bij elkaar. De sport van den morgen besprekend, met den ernst, welken zulk een gelegenheid eischte, naderden de gasten van Sir Dudley Glenisters eerste groote jacht van dit seizoen, de lunchtafel.

Niet alleen was het de eerste groote jacht van het seizoen, maar het was de eerste keer, waarin Sir Dudley als gastheer fungeerde. Hij had den titel en het landgoed eerst een half jaar in zijn bezit, daar zijn onmiddellijke voorganger twee jaar geleden in Amerika was gestorven onder omstandigheden, welke zijn opvolging hadden uitgesteld tot het wettelijk bewijs was geleverd van den dood van zijn neef George Glenister. Volgens de bewijzen, bijeengebracht door de rechtskundigen die de familiebelangen behartigden, was George Glenister — zonder het te weten — niet langer dan een week baronet geweest, toen hij in een kroeglokaal bij een ruzie werd doodgeschoten.

Sir Dudley, die zijn gasten over het veld voorging, scheen zich te koesteren in de glimlachjes van het ietwat laat gekomen fortuin, dat hem van de Beurs had geworpen in een baronet-schap, waaraan verbonden was een prachtig oud kasteel en een inkomen van twintig duizend pond per jaar. Hij was een knappe man in de kracht zijns levens, met een luide stem en joviale manieren, en had best zijn heele leven een landjonker geweest kunnen zijn. Misschien droeg zijn kleding wel bij tot die illusie, want van den bol van zijn burbery-hoed tot zijn keurige slobkousen was hij tot in de minste kleinigheden voor zijn rol gekleed.

„Ha, dat is goed!” riep hij joviaal uit. „Schoonheid is gekomen om de tafel te sieren en ons in bedwang te houden. Lady Marrables, ik ben u eeuwigen dank verschuldigd dat ge uw vooroordeel hebt overwonnen tegen het eten in de vrije natuur”.

„Ik ben uit plichtsgevoel gekomen”, hijgde de douairière. „Iemand moest deze wuften meisjes chaperonneeren op hetgeen eigenlijk een heeren-partij is”.

„Wie noemt u wuft?” wierp Ida Coningsby tegen, met een verraderlijken gloed in haar mooie oogen, terwijl zij den baronet aankeek. „Mij, een weduwe met haar hart in het graf, en de lieve Kathleen, die een toonbeeld van welvoegelijkheid is en zoo ernstig als een dominee?”

Sir Dudley wierp een blik op zijn nicht en zag de minachtend opgetrokken lip en het schouderophalen.

„Och kom, Mrs. Coningsby, u bent voor uzelf en Kathleen zeer onrechtvaardig”, zei hij. „Dat is geen juiste beschrijving van u beiden. Nu, heeren”, viel hij zichzelf tactvol in de rede, „gaat zitten waar het u het best lijkt. Lady Marrables zegt dat zij een chaperone is, maar ik zal haar chaperonneeren”.

De mannen reikten hun geweren aan hun bedienden toe — allen behalve Frank Glenister, een knaap van zestien jaar, die zoo trotsch was op zijn nieuw wapen, dat hij weigerde het af te geven, maar het op den grond naast zich legde en voor dat doel aan het einde der tafel ging zitten. Sir Dudley zat aan het hoofd van de tafel met de volbloedige douairière aan zijn rechterhand, terwijl de anderen plaats namen waar het hun lustte; behalve een lange, militair uitzienende jonge man, die zoo manoeuvreerde, dat hij den stoel naast Kathleen Glenister kreeg.

Dit was Norman Slater, een verre bloedverwant van Lady Marrables, en kapitein bij de artillerie. Sir Dudley mocht hem niet graag lijden en had hem alleen maar op de Grange uitgenoodigd omdat de oude dame openlijk verklaard had zelf niet te komen, als Norman niet werd gevraagd. En daar Lady Marrables als Kathleen's chaperone onmisbaar was, was de jonge officier ook bij het kleine gezelschap. Sir Dudley

was te veel man van de wereld om onbeleefd te zijn tegen een gast, van wien hij reden had te vermoeden, dat hij zijn medeminnaar was. Hij was integendeel extra beleefd jegens hem geweest en had hem de beste plaats bij het schieten gegeven en hem als een familielid behandeld — wat hij niet was. Lady Marrables was een zuster van den overleden Sir Philip Glenister, den vader van George en Kathleen; en Norman Slater was een zoon van een zuster van haar overleden echtgenoot.

Nog een mannelijke gast, die in het huis logeerde, was de stille, bedaarde man met het scherp besneden gezicht en de holle oogen, die klaarblijkelijk in een verstrooide bui aan de andere zijde van Kathleen plaats nam. Dokter Willoughby Melville, de zenuw-specialist uit Harley Street, dankte zijn uitnoodiging aan zijn diensten als arts, zijn gastheer eenige jaren geleden bewezen, voor deze baronet was geworden. Dudley Glenister had koortsachtig gespeculeerd in Zuid-Afrikaansche fondsen, was na een week van wild spelen ineengezakt en betaalde nu zijn maatschappelijke schuld aan den man, die hem had genezen.

De eenig overblijvende „man”, die in het kasteel logeerde, was Frank Glenister, de Eton-knaap, die niet van zijn geweer wilde scheiden. Ook hij behoorde tot den jongeren tak die in den laatsten tijd door de hand des Doods voor het voetlicht was gebracht. Als de zoon van een broer van Dudley — die gedood was in een Indisch grensgevecht — was hij de vermoedelijke erfgenaam van den titel en de bezittingen. Daar hij een aardige jongen was, en Dudley het plan had zelf te zorgen voor een erfgenaam, maakte de nieuwe baronet veel werk van hem, zonder eenige blijkbare jalouzie.

De rest der genoodigden, die zich om de tafel op het veld vereenigden, waren heeren uit de naburige landgoederen, heereboeren met roode gezichten; een dominee, die aan sport deed, en nog iemand, die hierop een uitzondering maakte. Zijn Excellentie Stephen Colne, zou — daar hij de eigenaar van Colnbrook Towers was — een heereboer genoemd kunnen worden, maar hij had zeer zeker geen vuurrood gezicht. Zijn beschaafd, verstandig gezicht was bijna ziekelijk bleek, tengevolge van de lange uren van werken als minister van financiën. „De prijs voor vaderlandsliefde”, zou hij met zijn zachte stem geantwoord hebben als men hem daarover beklagd had, en noch u noch iemand anders zou hebben geweten of hij het spottend of pathetisch bedoelde. Hoewel hij zelden gelegenheid had op zijn buitenverblijf te vertoeven, was Mr. Colne een voortreffelijk schutter en had met gemak het grootste aantal der fazanten geschoten, die nu op den krakenden jachtwagen naar huis gereden werden.

Uiterlijk was er niets dat dit typische tooneel uit het Engelsche landleven onderscheidde van gelijksoortige tafereelen, die op dien tijd over het heele mooie eiland werden afgespeeld — niets dat er op wees hoe een meedoogenloos treurspel in letterlijken zin zijn vleugels ontplooid om er op neer te schieten. De hongerige *sportsmen* werkten met mes en vork en glas; Mrs. Coningsby, met een aanhalig knikje voor iedereen, babbelde met Dokter Melville en verveelde hem blijkbaar hevig; Lady Marrables, zwijgend kauwend, liet Sir Dudley de vrijheid om als gastheer zijn plichten waar te nemen; Kathleen luisterde niet naar Norman Slaters gefluisterde vleierijtjes. Haar hart had zij half en half den militair geschonken, maar op het oogenblik vroeg zij zichzelf af, hoe zij het van zich had kunnen verkrijgen als gast te vertoeven op Beechwood Grange, waar zij haar gelukkige kindsheid had doorgebracht en waar haar doode broeder had moeten heerschen.

— „Ik haat den parvenu! Hij laat zoo erg zien hoe blij hij is met zijn meevallertje”, dacht zij, toen zij voor den tienden keer den vurigen blik ontweek van den ex-beurs-speculant.

De tijd voor likeur, whiskey en nicotine kwam, en met hem de loomheid der digestie, die in den middag het leven redt van zooveel wild. Een van de roodkoppige heereboeren had geprofitteerd van de algemeene slaperigheid om een „origineel” verhaal ten beste te geven, dat hij gehaald had uit een humoristisch tijdschrift en hij zou juist tot de climax komen, toen hem de woorden letterlijk uit den mond gerukt werden door den Eton-knaap, die naast hem zat.

— „Een vogel in de lucht!” schreeuwde de knaap, zijn geweer grijpend en opspringend.

De gastheer nam zijn sigaar uit zijn mond en keek omhoog.

— „Wees geen ezel, Frank”, riep hij. „Het is maar een kraai”.

Frank Glenister liet zich niet weerhouden. Hij had al een patroon in zijn geweer gedaan — voor twee was geen tijd — en zijn geweer opheffend, schoot hij op den vogel, die nu vlak boven zijn hoofd vloog. Hij miste en, scherp opzij draaiend, verdween de kraai boven de toppen der boomen aan de overzijde van het veld.

Maar het was blijkbaar bijna raak geweest, want de gevleugelde dief liet zijn buit vallen. Midden op de lunchtafel viel het griezelige voorwerp, van een schaal met peren afwippend; en toen het eindelijk tot rust kwam, bleek het een ontvleeschde vinger te zijn van een menschelijk geraamte. Een straal glinsterde in het zonlicht van den gouden ring, die er omheen zat.

Behalve een geaffecteerd gillette van Mrs. Coningsby, begroette een seconden-lange stilte het legaat van den vluchtenden vogel. Toen stak Dokter Melville zijn hand uit en nam het op, het afschuwelijke beenderige ding met beroepsbelangstelling bekijkend.

„De wijsvinger van een manslinkerhand”, sprak hij oordeelkundig. „En door afwezigheid van jichtknoopen in de gewrichten, zou ik zeggen dat de man nog al jong was. Hij moet al langen tijd dood zijn”.

Kathleen Glenister, die naast den dokter zat, boog zich naar hem toe en nam zacht den vinger uit een greep, die na een oogenblik van verbaasden tegenstand losliet.

„Dat dacht ik wel”, sprak zij met haar diepe stem. „Dat is de zegelring van mijn broer met het Glenisterwapen. De vogel kan hem niet vier of vijfduizend mijlen ver uit Amerika hebben meegebracht. George moet vermoord zijn — en dat veel dicht bij huis”.

(Wordt vervolgd).

Oude Nieuwjaarsgebruiken.

WE hebben tegenwoordig niet veel tijd meer om elkander geluk te wenschen. Even 'n handdruk bij 'n sportoverwinning (we staan in 't teken der Olympiade !), een telegrammetje bij examen of benoeming, en klaar zijn we. Verjaardagen tellen nauwelijks mee en de familiebezoeken op Nieuwjaar zijn, zeker in de groote steden, zoo goed als uitgestorven. De huiselijkheid, die zich tot iedereen uitstreckte, is bezig plaats te maken voor de openbaarheid, die zich beperkt. Of we erdoor gewonnen of verloren hebben, zal ieder volgens zijn eigen ingesteldheid dienen uit te maken. Maar veel plezierige gebruiken zijn we zoo kwijt geraakt. Zoo was van oudsher 't geven van geschenken op Nieuwjaarsdag een vast gebruik, waarvan zelfs de gevangenen vaak profiteerden. Immers, gratie of vermindering van straf was hun Nieuwjaarscadeau. Kloosters, gasthuizen en verschillende liefdadigheidsinstellingen deelden op dien dag brood en geld aan de armen uit. In België zond men elkaar vergulde koeken (in den trant van onze Sinterklaaskoek), die uit Henegouwen kwamen, „cruitkoeken”, „Lovensche koeken” en „specie” (gedroogde en geconfijte vruchten). In Brussel werden voor de huizen der rijken aanrechttafels geplaatst, schitterend met kaarsen verlicht, waar ieder naar zijn gading kon eten en drinken. ☼ Nieuwjaarsdag diende dus met goede werken te worden aangevangen en was, naar het volksgeloof, van groot belang voor de toekomst. Een goed jaar zal 't bijv. zijn, als op Nieuwjaarsdag de lucht klaar en het weer stil is, zonder regen of wind. Mocht het waaien, zoo komt 't er op aan, van waar de wind komt. Waait hij uit het O., dan heeft men ziekte onder 't vee te wachten, komt hij uit 't Westen, dan zullen er vele vorsten sterven, Zuidenwind brengt besmettelijke ziekten, Noordenwind geeft een vruchtbaar jaar. En waait 't heel hard, dan komt de pest in het land. Is de hemel 's morgens rood, dan valt veel slecht weer te wachten. ☼ Bij mooi weer en helderen zonneschijn op Nieuwjaarsdag zullen de visschers een goed vischjaar hebben. En smeult het vuur van Oudejaarsavond op Nieuwjaarsdag onder de asch, dan is dat een goed teeken. Onze vulkachels hebben aan dit geloof stellig veel kwaad gedaan! ☼ Ten slotte, als een meisje wil weten, hoe de naam van haar toekomstigen echtgenoot zal zijn, dan hoeft ze slechts te letten op het eerste kind, natuurlijk liefst een jongetje, dat op Nieuwjaar haar huis binnenkomt. Want haar minnaar zal denzelfden voornaam hebben als dat kind.

O.

Foto C. Steenbergh.

DE WIJNHAVEN TE DELFT.

DELFT.

TUSSCHEN het drukke wereldsche beweeg der Hofstad en het woelige havenstad-gedender der Maasstad, ligt, opmerkelijk contrasteerende met die beide steden, het eerwaardige, rustige, bekoorlijke Delft. Het is niet de rust des doods, die heerscht aan zijn talrijke grachten, in zijn smalle straten, maar de rust van een binnenhuis. Ja waarlijk, heel deze schilderachtige stad doet, hoe paradoxaal het moge klinken, aan een groot binnenhuis in de open lucht denken, afgesloten van de felle bewogenheid van het „daarbuiten”. Het is, of het daglicht getemperder tot haar doordringt, dan tot andere steden, in 't bijzonder tot haar hoofdgrachten, waarvan wel de Oude Delft als het grootste sieraad is te noemen. De voornaamste van die grachten loopen van 't Noorden naar 't Zuiden, en eerst tegen het middaguur beschijnt haar rechtstreeks het licht der zon. Maar — wondere tegenstelling: in het midden dezer stad vol intieme beking is een groote opening vol licht, de ruime Markt, een rechthoekig plein, dat vertelt dat Delft toch wel waarlijk open en bloot ligt onder de Hollandsche lucht. Overigens — dit lichte plein, hoezeer een verrassing in deze stad, treft niet door groote schoonheid; niet in de wijsheid ligt Delft's onzegbare beking. Geen pronkgevels sieren er de tamelijk nederige huizen ten Noorden en Zuiden, en dat aan dit doelmatigheidscentrum zich de geest van Delft's burgerij het krachtigst openbaarde, kan niet gezegd worden. Toch is deze groote markt niet een nederig plein te noemen: daarvoor zorgt wel de slanke toren der Nieuwe Kerk, al verhindert tevens zijn sober-gehouden romp, dat de woorden van het oude rijmpje: „Delft is statigh, Utrecht prelatigh”,

al te zeer zouden worden gelogenstraft. Wel wat minder statig is de stadhuisgevel van Hendrick de Keyser aan de overzijde van het plein, maar van de vroolijke loszinnigheid van den Hollandschen renaissance-stijl en de grillige lijnen, vroeger vaak door den Amsterdamschen bouwmeester aangewend, heeft hij zich verre gehouden bij dit in 1620 voltooid gebouw, dat spreekt van een terugkeer tot de motieven die in deze landen 't eerst in grooten stijl bij het Stadhuis van Antwerpen waren toegepast. Bovendien, boven het gebouw rijst de eerwaardige oude belflood, overblijfsel van het middeleeuwsche stede-huis. En 19e eeuwsch Delft zorgde voor de gewenschte versobering en verkillig, door het aanbrengen van groote glasschijven in de vensters en door vernuchtering van den hoofdingang met het raam daarboven.

Statig en van zeer bijzonder karakter is Delft mede door de rechtlijnigheid van zijn aanleg. Deze is wel een groote merkwaardigheid van deze stad, omdat zij uit de middeleeuwen dateert, die bij ons juist gedachten doen rijzen aan smalle, kronkelende straatjes en grachtjes. Het middeleeuwsch-smalle, dat geeft ook Delft te zien, maar het combineerde het niet met het kronkelende. De verklaring? Vermoedelijk niet een doordacht plan van aanleg, maar een aanvaarden van den plaatselijken toestand, zooals men ze vond in de 14e eeuw, toen de stad tot driemaal toe werd uitgelegd, in een streek van weilanden, door slooten en vaarten reeds in regelmatige vakken verdeeld. In de 14e eeuw valt Delft's grootsten bloei. Het krijgt dan een eigen haven aan

de Maas, en zijn bierbrouwerijen, in verren omtrek beroemd, gaan een hoofdbron van welvaart worden. Het wordt met Leiden en Dordrecht een der belangrijkste steden van Holland. De 16e eeuw is het einde dezer bloeiperiode. In 1536 legt een geweldige brand twee derden der stad in de asch, en wel herrijst zij, fraaier dan te voren, maar een nieuwe onherstelbare ramp bedreigt haar hoofdnering: de bierbrouwerij. Het eertijds zoo zuivere water der stadsgrachten, voor het bierbrouwen gebezigd, wordt langzamerhand onbruikbaar, de voornaamste nijverheid gaat te gronde. Het binnestroomen van nijvere Zuid-Nederlanders, dat elders den stoot gaf tot geweldigen opbloei, vermocht hier slechts verval der stad te voorkomen, maar geen nieuwe bloeiperiode in te luiden. Welvarend blijft zij, al gaan in de 17de eeuw ook haar weverijen te gronde, maar van economischen vooruitgang is geen sprake, en daar zoovele zustersteden in dienzelfden tijd tot wonderbaarlijke ontwikkeling komen en haar voorbijstreven, raakt zij wat ten achter. Uitlegging der stad is onnoodig, en omdat zij veilig gelegen is in het weldra van Spanjaarden gezuiverde Holland, blijven de 14de eeuwsche muren, gesierd door middeleeuwsche poortgebouwen, haar omringen.

Wel wordt zij zetelplaats van de Oost-Indische Compagnie, maar de Delftsche burgerij mist den ruimen, vooruitzienden blik van den handelsman, houdt haar eigen haven, Delfshaven, klein, uit kortzichtige jaloerschheid en werkt door een kleinzielige handelspolitiek de bloei van den opkomenden concurrent, Rotterdam, in de hand. De geest der ondernemende kooplieden en zeevaarders was te weinig vaardig geworden over deze deftige binnenhuis-stad. Zij was bestemd op ander terrein uit te blinken: op dat der schilderkunst.

Als de stad zijn haar schilders: zij zijn geen verkondigers van de kracht der vrijgevochten Nederlanden, maar afzijdig van het gewoel der wereld, wenden zij hunne blikken naar het kleine, het plaatselijke, en het hoogste bereiken zij in wat het meest hun liefde en belangstelling heeft: het intieme, het binnenhuis. Pieter de Hooch en Jan Vermeer zijn groote meesters, maar echt-Delftsche meesters. Een daarmee verwante geest spreekt uit de kracht en kunstzinnigheid, waarmee Delft zich in de tweede helft der 17e eeuw op de plateel-bakkerij gaat toelagen. Delftsch porcelein, Delftsche tegels, maken zijn naam beroemd over de wereld en houden tot in de 18e eeuw zijn welvaart in stand. Kunst van en voor het binnenhuis.

Hoe weinig is overgebleven van het na den brand van 1536 herrezen Delft! Hebben de toen gebouwde woonhuizen uitgeblonden door schoonheid? De geweldige buskruit-ontploffing van 1654 heeft veel hiervan verwoest, zoodat de deftige woonhuizen van lateren tijd overheerschen. Maar aan het stadsbeeld heeft dit geen aanmerkelijke schade gedaan. En — nog altijd verheffen zich boven de stille, statige stad, nieuw leven thans vertoonend vooral aan haar noordzijde waar een indrukwekkende fabriekswijk verrees, de torens van Oude en Nieuwe Kerk. En hier en daar spreken nog overblijfselen van oude geestelijke gestichten van het Delft der middeleeuwen, dat, zooals 't oude versje zegt, overvloeide „van volck, van neering en van zegen.”

A. L.

Foto C. Steenbergh.

DE BINNENZIJD DER OOSTPOORT.

KERKUILEN.

De verhalen van Marlitt konden er eenvoudig niet zonder, maar de romantiek, die van griezelingen houdt, ligt blijkbaar achter ons en een kerkuil is een minder gangbaar artikel geworden in de hedendaagsche litteratuur. Wat niet wegneemt dat ze in kerktorens nog steeds worden gevonden, waar 't hun intusschen beter vergaat dan in vroeger eeuw, toen deze nachtvogels als uitermate schadelijk werden beschouwd, die hardnekkig vervolgd en verdelgd werden. Vaak werden ze met open vlerken aan de groote poort der boerenwoningen genageld en zelfs wordt in de rekeningen der O.L.V.-kerk van Dendermonde meegedeeld, hoe de kerkbestuurders voor iedereen uil die men up den toren rooven of vangen kon, een premie betaalden. Zoo gebeurde 't ook in Westernen, waar een post der rekening vermeldt: „Idem betaelt aen Jasques Dhondt over het schieten van eenen huyl in de kercke den XX Augustus 1647 XII gr.”

O.

Foto C. Steenbergh.

OUDE DELFT BIJ DE BREETSTRAAT.

Een nachtelijke strooptocht.

ALS de najaarswinden de bladeren van de takken ritsen, komen beelden uit mijn jongensjaren vanzelf naar voren en blijven mijn gedachten een oogenblik toeven bij die gebeurtenissen, die mijn kinderziel het meest beroerden. Natuurlijk verwijlt mijn geest dan bij de tochten, die, wij jongens, ondernamen langs den zeeoever en over de heide, in de uitgestrekte dennenbosschen en door de bloeiende weiden. Onwillekeurig komt de vraag dan bij mij op: zouden ook zij, die nu ieder afzonderlijk hun plaats in de maatschappij innemen, de een op een geestdoodend kantoor, de ander in het volle leven op de rusteloze baren, weer een ander in tropische landen onder de verzengende zonnestralen, zouden ook zij nog wel eens denken aan dien heerlijken, onbezorgden tijd van idealen en illusies? ☼ Mij dunkt, het is niet mogelijk, dat die oude, tusschen ons gesloten vriendschapsband door den tijd verbroken is en bij een ieder moeten wel eens herinneringen te voorschijn komen aan die mooie jaren van onze jeugd. Zonder aanzien des persoons sloten wij vriendschap, voelden sympathie of afkeer en waren eerlijker tegenover elkander, dan wij nu, volwassen geworden, kunnen zijn. ☼ En zoo ontmoette ik op mijn levensweg iemand waarvoor ik dadelijk een groote vereering had, dien ik beschouwde als een onfeilbare vraagbaak voor mijn weetgierigheid betreffende het leven der dieren. Hij was strooper, een geweldige wilddief, zooals hij door de wet genoemd werd. Nog zie ik hem gaan, alleen, eenzellig, altijd hetzelfde wegje, tusschen de akkers en het beekje, waarvan de bron bij de „groene canapee” haar helder nat steeds uit den zandigen bodem perste en het stroompje voedde. ☼ Met de handen op den rug schreed hij met lange passen voort en des avonds kwam hij terug, met den zelfdengang, ook nu de handen onder zijn schamelen jas, op den rug. Verdacht bolden echter de zakken en zijn blik ging tersluiks van links naar rechts of er ook ergens onraad schuilde. ☼ Keek men goed toe, dan gebeurde het wel eens, dat er een konijnenpootje of de lange looper van een haas door zijn voering stak en ik kon dan niet nalaten hem schuchter te waarschuwen. Of dit de oorzaak was van onze toenadering, weet ik niet meer, maar op zekeren dag werd er tusschen ons vriendschap gesloten en kreeg ik met veel moeite gedaan, dat ik eens mee mocht op een van zijn strooperstochten. ☼ 't Was op een vroegen herfst dag, dat de belofte tot vervulling zou komen en wij spraken af, dat ik des nachts om 2 uur door hem stilletjes gewekt zou worden. Geen der huisgenooten mocht van mijn tocht weten en daar ik beneden sliep op een kamer, waarvan openslaande ramen toegang tot den tuin gaven, was het niet moeilijk te ontsnappen, zonder dat mijn weggaan bemerkt werd. 't Was een heldere manenacht, met sprankelend sterrengeflonker en blauwlichtend stralenspel. 't Was of de aarde in stille aandacht lag te wachten en onze schreden, hoe zachtjes neergezet, verscheurden ruw de stilte. ☼ Nu ging ik tezamen met hem het pad langs de beek, en fluisterend zeide hij mij, hoe ik handelen moest, als er onraad was. Eindelijk bereikten wij het dennenbosch, waar zwart als inkt de kruinen tegen de lichte maanlucht

afstaken. ☼ Hoe verder wij kwamen, des te zwarter werden de schaduwbeelden, des te grilliger donkerden de takken en des te huiveriger leek mij nu de geheele onderneming. Onbestemd groeide de angst in mij en het minste geritsel, het breken van een takje, het weemoedig zingen van den nachtwind door het loover, joeg met plotselingen schrik het bloed naar mijn hoofd en deed mij rillen van vrees. ☼ „Stob” zoo heette mijn vriend, zei niets, liep met zekere schreden voort, kende het doel van den tocht, dat mij vreemde was. Wel leek 't mij nu en dan, dat hij evenals een dier, de ooren spitste en om hem voelde ik, als tastbaar iets, een groote waakzaamheid.

Elk geluid werd door hem opgevangen, en hij scheen klanken te hooren, die voor mij verloren gingen. En ik liep achter hem, onzeker mijn voeten zettend op den donkeren bodem, waar ik stronken en gaten wist. Daardoor kwam ik wel eens wat achter, en schuw blikte ik dan om mij heen en trachtte door sneller loopen mijn metgezel in te halen; maar dan vergat ik mijn voeten voorzichtig neer te zetten, en knetterend brak een doode tak of strompelend viel ik half over een kuil of afgezaagden boomstronk. Mopperend keek Stob dan om, maande tot stilte en al dieper gingen wij het bosch en de duisternis in. Daar scheurde een schrille, onmenselijke kreet de nachtelijke stilte, en schamperlachend gleed onhoorbaar een groote, zwarte schaduw langs ons heen en 't scheen mij of twee oogen als kolen vuurs mij aanblikten. Ik bleef staan, rilde van angst, voelde het bloed van mijn hart wegvloeien. „Een uil”, zei mijn geleider en reeds ging hij verder. Op hem had dit gekrijsch in 't geheel geen indruk gemaakt en in stilte schaamde ik mij over mijn angst en was maar blij, dat hij door de duisternis mijn schrik niet bemerkt had. Langzamerhand verbreedde zich het boschpad, en kwamen wij in een rechten brandweg, waar als oneindig lange slangen de karresporen wegdoozelden in de vage schemering. ☼ Het maanlicht had hier vrij spel en tooverde schaduwstrepen over den witten zandbodem, lichtte hel op de zilverplekken en spon zilverdraden door de fijne graspietjes. Aan het eind van den brandweg, blonk de „Witkop”, hooge zandheuvel en 't leek wel of zijn top zich baadde in het weeke licht der maan. ☼ Plotseling bleef Stob staan, bukte zich en keek aandachtig naar den bodem. Toen sloeg hij een eindje links af, nog steeds gebukt gaande, turende op den grond. Ik was blijven staan, en volgde nieuwsgierig het doen van mijn metgezel. Reeds kwam hij terug en zei fluisterend met schitterende oogen: „Zoo juist is hij hier langs gekomen; ver kan hij niet zijn, wellicht heeft hij zich verdekt opgesteld in het lage hout”. ☼ En toen als antwoord wees ik met mijn vinger in de richting van den „Witkop”. Spreken kon ik niet, zoo groot was mijn verrassing; want daar op den kam van den hoogen heuvel stond, scherp belijnd tegen de zilverdoorweven lucht, een groot hert met een geweldig gewei, den halfgeopenden bek naar het Westen gericht, de dunne, sierlijke pooten vol betugelde snelheid. En toen klonk door den stillen nacht een triomfkreet, de roep om den strijd voor het vrouwtje, een uitdaging aan andere mannetjes, die voor schitterende oogen naar dit beeld en in zijn oogen blikte niet het begeeren van den strooper, de hebzucht naar het wild,

Foto C. Steenbergh.

DELFT. GEVELTJE AAN DE CHOORSTRAAT

maar alleen bewondering voor het schoone, dat uitging van het trotsche edelhart, daarginds op den top van den „Witkop”. ☼ Dit gevoel verdween echter spoedig, want reeds tastte zijn hand onder zijn jas en met vlugge beweging bracht hij een kolf en loop te voorschijn, waarvan ik tot op dat oogenblik de aanwezigheid niet vermoed had. „Hier-blijven”, zei Stob tegen mij en in gebukte houding sloop hij tusschen de boomen en liet mij alleen. Ik was bang, voelde mij hulpeloos in deze, mij bij nacht vreemde omgeving. Mijn hart klopte zoo, dat ik vreesde, dat het hert 't hooren zou. En toch had ik de stille hoop, dat 't zou ontsnappen aan het gevaar, dat 't bedreigde. 't Was te wreed om dat schoone daar te vernietigen en 't leek mij iets barbaarsch om zoo'n groot wezen te dooden. In woorden kon ik mijn afschuw daarvoor niet uitdrukken, maar voelen deed ik 't toen wel. ☼ En toen kwam het oogenblik, dat ik nooit zal vergeten. In het lage hout aan de linkerzijde begon een klagend geschrei, groeide, steeds dichterbij komend, tot een gillend gekrijsch, en terwijl ik mij in doodelijken angst tegen een boomstam drukte, vloog in snelle vaart een schreeuwend dier voorbij en verdween tegelijkertijd in het duister. Toch had ik in dat korte moment den angstigen blik gezien. Doodelijke vrees lag er in die uitpuilende oogen, en als een pijn voelde ik nog dien angstkreet na. Had ik 't mij verbeeld, dat op den rug van dit rennende dier zich een ander had vastgeklemd en dat een wreede lust in diens oogen lag? En langzaam trad dit beeld al duidelijker naar voren en plotseling wist ik, dat het een wezeltje was geweest, dat zijn doodenrit hield op den rug van een haas. En wederom stond ik te wachten met als in bange dreiging het donkere bosch om mij heen. ☼ Nog eens richtte ik mijn blik naar den top van den „Witkop” en nog stond daar het groote hert. Het had den kop echter omgedraaid, als luisterend naar het een of ander verdacht geluid. Ik wist, wat hem bedreigde en wachtte in bang verbeiden op het schot. Als uren leken mij de traag voortkruipende seconden, doch snel als de bliksem gingen mijn gedachten en in mijn geest zag ik, na het ontbranden van het schot, van alle kanten de wildschuts toesnellen, ons omsingelen, en ons medenemen naar het politiebureau. ☼ De knoesten en stronken der boomen grijsden mij als vijandige gezichten aan, en dreigend strekten de takken, als zooveel grijparmen, zich naar mij uit, als wilden zij mij omvatten. En hoe het kwam, weet ik nog niet, doch toen een zacht geritsel van een neervallend takje zich liet hooren, werd 't mij te kras en roepend tot mijn metgezel, liep ik tegelijkertijd zoo hard ik kon weg van die plaats der verschrikking. Nog juist zag ik hoe het hert met een geweldigen sprong over den rand van den heuvel verdween, hoorde ik de klik van het uit elkander nemen van het geweer, en toen, beducht voor een standje en bevreesd voor die geheimzinnige, beangst makende omgeving, rende ik naar huis. De takken striemden mij over het gezicht, een plotseling opdoemende boomstam deed mij schrikken en de hel-oplichtende zilver-schors van een berk joeg mij een doodsangst op het lijf. In het struik-gewas, waardoor ik moest gaan, toen de dennen ophielden, morrelden de eikenbladeren, scholden mij na, grinnikten om mijn vrees en joegen mij nog harder vooruit. Het hooge pad langs het beekje, mij anders zoo lief, leek mij eindeloos en het water, dat kabbelend langs den hoogen oever stroomde, vijandig diep en zwart. En zoo kwam ik thuis, klom omzichtig het venster door en kroop stilletjes onder de dekens, waar ik ten laatste in een onrustigen slaap viel. ☼ Dagen achtereen ontweek ik mijn vriend, en toen ik

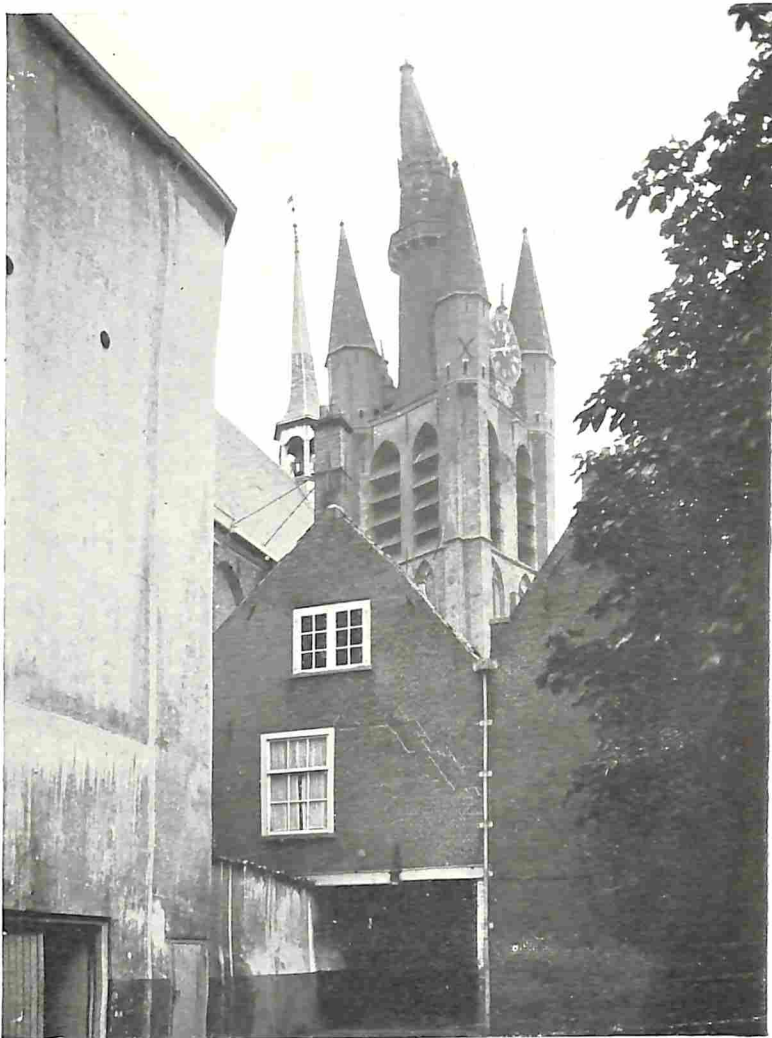

Foto C. Steenbergh.

DE TOREN DER OUDE KERK TE DELFT,
GEZIEN VAN EEN DER BINNENPLAATSEN VAN HET
V. M. ST. AGATHAKLOOSTER.

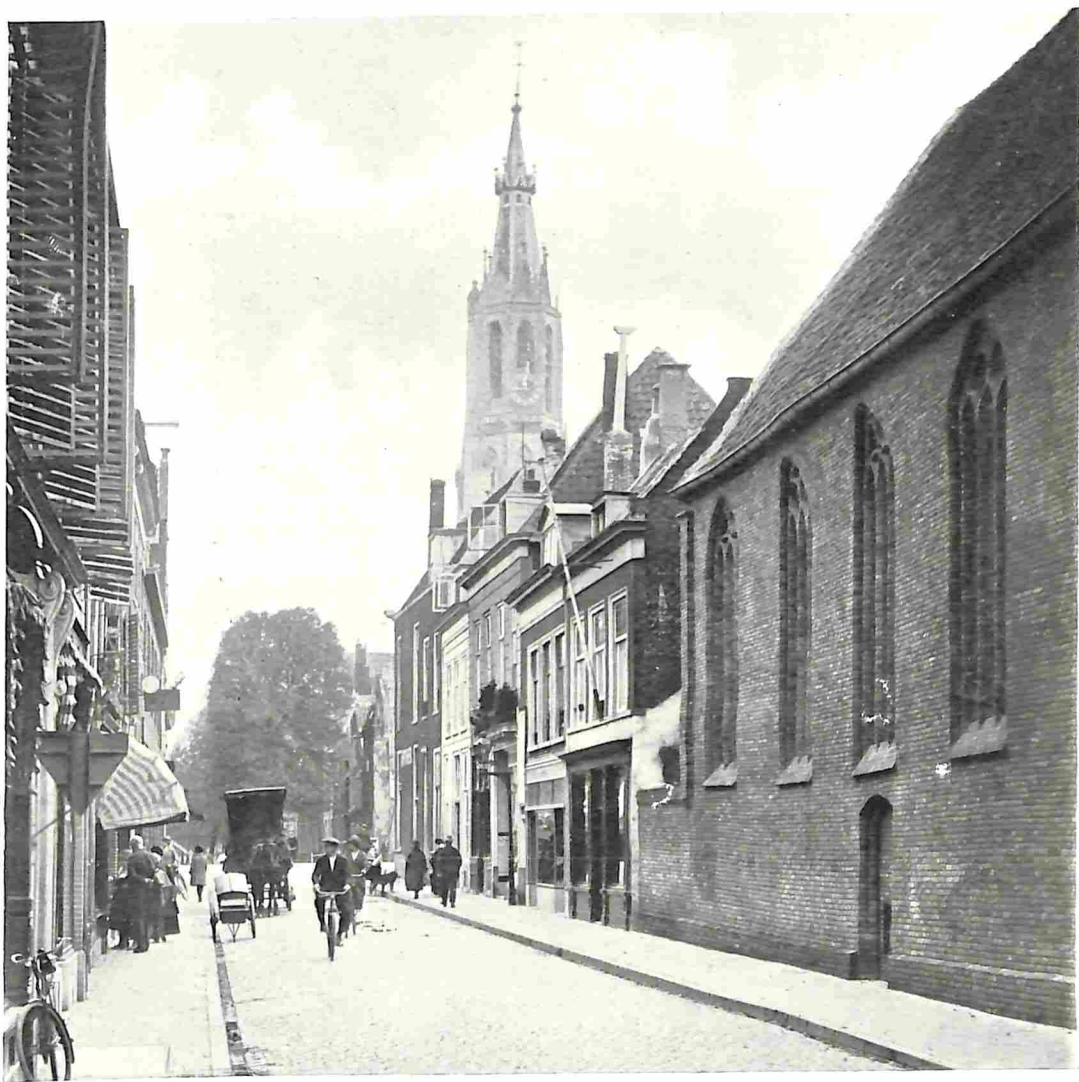

Foto C. Steenbergh.

DE NIEUWSTRAAT TE DELFT. RECHTS DE KAPEL VAN HET
V. M. KLOOSTER DER HEILIGE GEEST-ZUSTERS.

hem ten laatste sprak, loog ik een fantastisch verhaal van een wildschut, die mij achtervolgd had, doch mij niet had kunnen krijgen. Of Stob mij geloofde, weet ik niet, maar 't scheen mij toe, dat in zijn zwarte oogen even een twinkeling van twijfel oplichtte. ☼ Langen tijd duurde het voor ik zijn vertrouwen had herwonnen en hij mij toestond mede te gaan op een tocht naar de drinkplaats der herten aan het „Groote Water”.

H. E. KUYLMAN.

EEN TROPISCHE PLANT ALS WINTERBLOEISTER.

(COCHLIOSTEMA ODORATISSIMUM LEM).

ECUADOR, het driehoekje tusschen Columbia en Peru, is het vaderland dezer plant. Het is een volstrekt tropisch land, dat zelfs met de Noordelijke punt onder den aequator

ligt; maar de groote strook van het Zuid-Amerikaansche kustgebergte, de Cordillera de los Andes, loopt er in het Westen „Noord-Zuid” door heen, en maakt dit land bijna geheel tot een bergland, met het gevolg dat de flora er zeer veelvormig is. ☼ De *Cochliostema odoratissimum* groeit daar ook, en haar merkwaardige bouw en vorm hebben de plant haar naam bezorgd, die te vertalen is met „Welriekende Slakkenbloem” (*Cochliostema* is namelijk samengesteld uit de Grieksche woorden *Kochlion* = kleine slak, en *stema* = meeldraden; *odoratissimum* wil zeggen: zeer welriekend). Waarom die naam van Slakkenbloem? Is het dat slakjes het stuifmeel van de eene bloem op de andere overbrengen, of is het dat deze diertjes zich zoo goed in de holten vormende bladen, welke holten meestal met water gevuld zijn, kunnen verschuilen? Of dat eenige der meeldraadorganen den vorm van een slakje vertoonen? Ik denk dit laatste, want dat is inderdaad 't geval; het kolfje vertoont een buikigen vorm, en loopt uit in twee gebogen staafjes. Het is aan den voet met twee keurige, zachte, oranje borsteltjes versierd, die helder afsteken tegen de wollig behaarde, diepblauwviolet bloemkroonblaadjes. Dan zijn er nog twee zacht-peluchen veertjes van licht paarsen tint (steriele meeldraden), keurig en fijn, terwijl drie naar omlaag gebogen, buitenste bloemdekblaadjes, even fijn en teer van kleur, het bloempje afsluiten; ook de krom uitstaande, priemvormige stijl is van dezelfde kleur, het geheel een wonder van bouw en fijnheid; en de geheele inrichting der bloemen wijst er op, dat zij door insecten bestoven worden. ☼ Als rechtgeaarde plant van het Zuidelijk Halfrond, bloeit de *Cochliostema* hier in den winter. Eén, of twee, vertakte bloemtrossen met groote schutbladen, alles van dezelfde fijne violette kleur, breken onder uit de plant, aan de binnenzijde van een blad, welke tot de onderste krans van een groot, stevig rozet behoort van breede, violet omlijnde, groene, ietwat vleezige bladen, 't welk sterk aan het bladerrozet van sommige *Bromeliaceae* (*Aechmea*, *Vriesia*) doet denken. De bladvoeten liggen toch dusdanig over elkander, en zijn onderaan tevens ook zoo uitgebreid, dat ze water kunnen verzamelen en bewaren, evenals bij de rozetvormende *Bromeliaceae* het geval is. De bladen zijn niet

gezaagd, maar zuiver gaafrandig. ☼ Vlug bloeit de *Cochliostema odoratissimum* niet; de hieronder afgebeelde plant, die uit zaad opgekweekt werd, was reeds verscheidene jaren oud, toen zij voor het eerst bloeien ging. — Op het eerste gezicht doen de bloemen, naar vorm en kleur, sterk aan die van Orchideeën denken. Maar dat is mis! Hoe wonderlijk het ook moge klinken, de *Cochliostema* behoort tot de familie onzer *Tradescantia*'s, de bekende hangplantjes onzer kamers, met gladgroene of bontgestreepte blaadjes, n.l. die der *Commelinaceae*. Welk een vormenverschil dus, in een en dezelfde familie, van ranke, bebladerde, kruipende of afhangende stengels, tot het machtige, groote bladerrozet der *Cochliostema*! — De *Cochliostema* staat trouwens niet alleen met haren rozetbouw in deze familie; ook de *Rhoeo* (*Tradescantia*) *discolor* vertoont een dergelijken bouw, maar de rozetbladen zijn bij dit geslacht gerangschikt om een korten, dikken stengel. ☼ Een bijzondere eigenschap, die de andere genoemde *Commelinaceae* missen,

is de pikante, exotische geur, welke de *Cochliostema*bloemen verspreiden, eene aantrekkelijkheid te meer dezer plant in de donkere wintermaanden; het zijn de kroonblaadjes der bloemen, die dezen prikkelenden geur afgeven. — De bloei verloopt betrekkelijk snel, maar kan, als twee of meer bloemtrossen elkander opvolgen, betrekkelijk lang aanhouden. ☼ Men kweekt de *Cochliostema odoratissimum* met het meeste succes in een warme kas of serre, in luchtigen compost van veenmos, varenwortel, grove bladaarde en wat zand. De vrij dikke wortels groeien daar graag in rond, en maken zich daar spoedig meester van den geboden voedingsbodem. Naarmate het rozet zich ontwikkelt, moet een grootere pot gegeven worden. ☼ Is het niet heerlijk dat de plantenliefhebber in den donkeren tijd des jaars zich omringen kan met welriekende, schoon gebouwde bloemen uit verre landen, van de andere zijde onzer aarde? Het zijn rijke, wondere gaven uit de onuitputtelijke schatkamers der natuur, die ten volle op onze bewondering en toewijding aanspraak mogen maken. A. J. VAN LAREN.

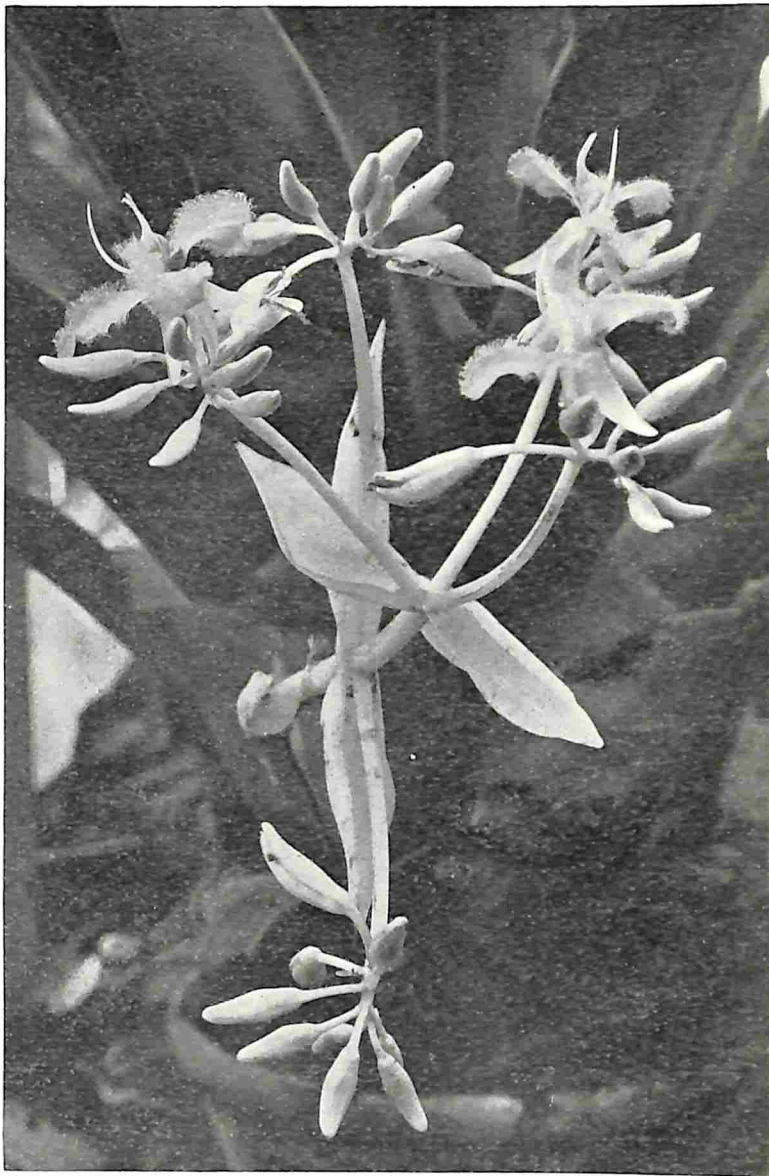
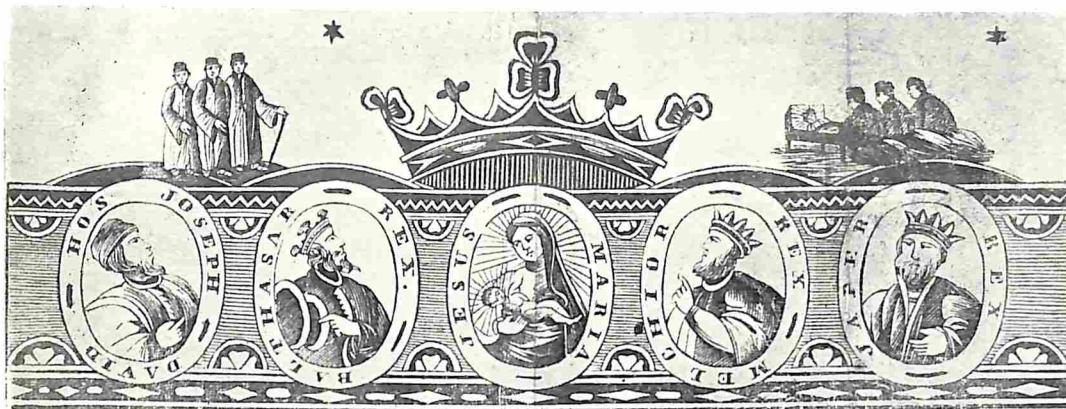

Foto C. Steenbergh.

EEN TROPISCHE PLANT ALS WINTERBLOEISTER.
(COCHLIOSTEMA ODORATISSIMUM LEM).

HET DRIEKONINGEN SPEL.

ALS na den kortsten dag de lichtbron weer met vernieuwde kracht haar stralen gaat verspreiden, is het alsof de menschen evenals de aarde weer met een nieuw leven worden beziel. In overoude tijden vierden onze Germaansche voorouders hun *Joelfeest*. Het feest viel samen met de Saturnaliën en Brumaliën der Romeinen en met het Chanookfeest der Israëlieten. De zwaarden moesten in de scheeden rusten, de hand der verzoening moest worden toegestoken. Onbeperkte gastvrijheid heerschte; overal werd de feestdich aangericht. Zelfs de dieren in den stal werden extra bedeed. De huisgenooten schaarden zich om den haard. Beloften van trouwe plichtsbetrachting werden afgelegd. ☼ Toen de Christelijke godsdienst het Heidendom verdrong, verdwenen ook de Heidensche gebruiken, maar andere met meer verheven strekking, gegrond op de beginselen der nieuwe leer, kwamen er voor in de plaats. Van 25 December tot 6 Januari duurden de feesten. Op *Driekoningendag* wordt de reeks der 13 dagen gesloten. Het *Driekoningenfeest* wordt daarom ook *Dertiendag*

PRENT, BEHOORENDE BIJ HET DRIEKONINGENSPEL.

genoemd. In de kerken klinkt het oude lied der Middeleeuwen:

Het quamen drij Coninghen uut verre landen,
Om Gode te doen een offerande.
Des waeren wij vro.
Alle mijnen troost en toeverlaat
Is Maria soon.
Sij quamen van Oosten, sy quamen van verre;
Al bijt verlichten van eender sterre.
Des waeren wij vro enz.
Maer doen sij binnen Jerusalem quamen;
Die claerheyt der sterre sy niet vernaemen,
Des waeren sy droef.
Alle mynen troost enz.

☞ Binnenshuis werd ook feestgevierd. Er werden kaarsjes aangestoken, die op een luster met drie armen stonden; de middelste kaars werd zwart gemaakt. Die kaarsen stelden de drie koningen voor: Caspar, Melchior en Balthasar, die het Kindeke in den stal kwamen aanbidden. De kinderen dansten om de kaarsjes heen en sprongen er beurtelings over. Dan zongen ze:

Kaarsjes, kaarsjes, drie aan een,
Springen wij er over heen,
Al wie daar niet over en kan,
Die weet er niemand van.

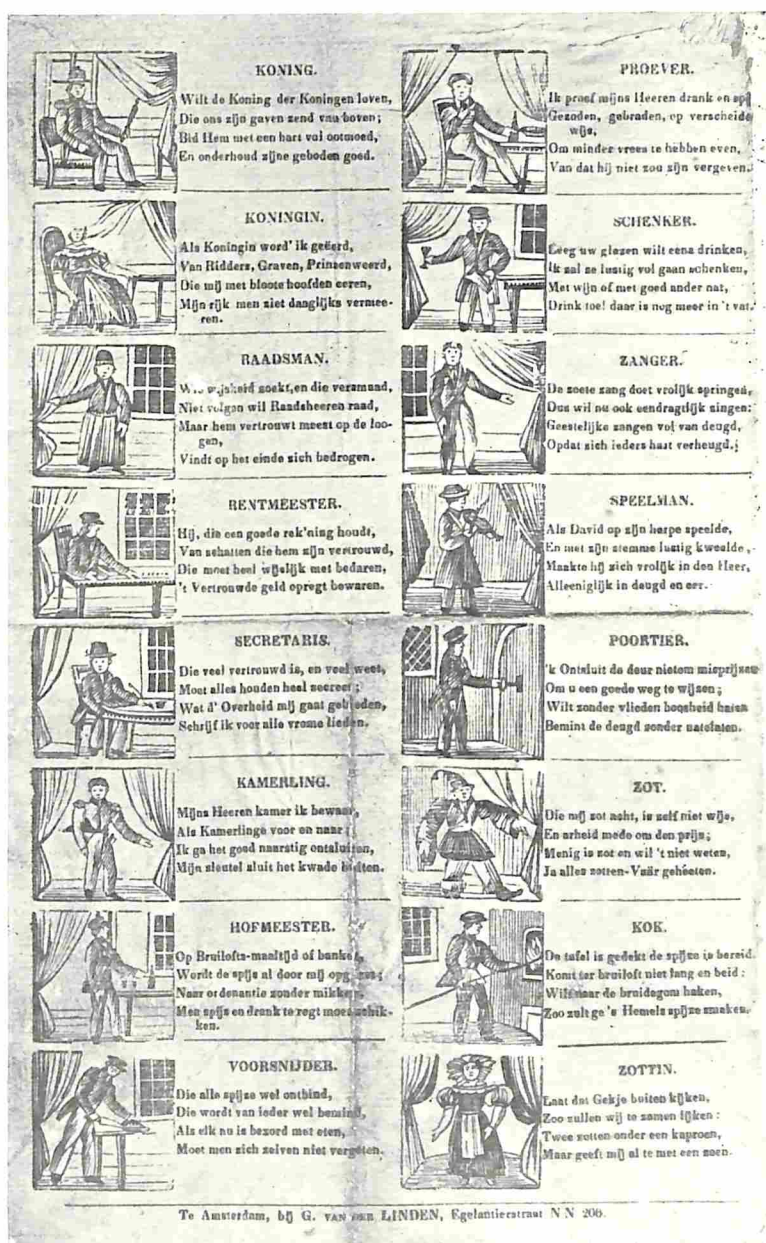
☞ Ook zongen de feestvierenden:

Op eenen driekoningenavond, op eenen driekoningendag
Toen zat Maria Magdalena al op Heer Jezus' graf,
Sta op Maria Magdalena, sta op van den bittren nood,
Uw zondekes zijn U vergeven, al waren ze nog zoo groot.

☞ Op de straat liepen gemaskerden en gekostumeerden, die veel rumoer maakten en vrolijk dansten en de drie koningen liepen met ster en rommelpot langs de huizen. — Aan den feestdich werd het driekoningenbrood opgediend. Daarin was 'n boon gebakken, en degene, aan wien bij het uitdeelen die boon ten deel viel werd tot koning verheven. De koning werd met veel plechtigheid gekroond en om zijn koninklijk hoofd werd 'n papieren band gebonden, waarop verschillende afbeeldingen prijken. Links boven, stonden de drie Koningen of wijzen uit 't Oosten, die, voorgelicht door de ster van Jezus, 't Kindeke zoeken. In 't midden 'n koningskroon en rechts de drie koningen, geknielend voor 't Kind in de Kribbe. Het overige wordt in beslag genomen door vijf medaljons. Op 't middelste wordt voorgesteld Maria met 't Kindeke Jezus. In den rand der andere staat achtereenvolgens: Hos Joseph David, Balthasar Rex, Melchior Rex en Jaspar Rex. ☞ Er hoorde ook 'n Driekoningenprent bij. Daar stonden 16 personen op in twee rijen. Al deze personen moesten hun rol vervullen in 't vroolijke spel. Als door de Koningsboon bepaald was, wie de Koning zou zijn, moest geloot worden om de andere rollen, behalve om die van de Koningin, want die moest door den koning gekozen worden. De personen uit de omgeving van den Koning en de Koningin waren: de Raadsheer, de Rentmeester, de Secretaris, de Kamerling, de Hofmeester, de Voorsnijder, de Proever, de Schenker, de Zanger, de Speelman, de Poortier, de Zot, de Kok en de Zottin. Die allen moesten op hun beurt 'n vierregelig vers opzeggen of voorlezen. ☞ Op de illustratie, hiernaast geplaatst, staan naast elk persoon uit 't spel de woorden, die moesten worden gesproken. Wie goede oogen heeft, kan dus lezen, wat gedeclameerd werd. Voorts moest echter om de verdeling geloot worden. De namen werden elk op 'n afzonderlijk papiertje geschreven, dat werd opgevouwen. De papiertjes werden in

'n linnen zakje gedaan en ieder moest z'n lot trekken. Daarom had deze prent den naam van „trekbrief met de kroon”. ☞ Eeuwen lang is dit vroolijke spel gespeeld en telkens werd de prent met de typische houtsnedden herdrukt. De prent, waarvan ik een verkleinde foto heb laten nemen, draagt geen jaartal, maar iemand, die zoo vriendelijk was, ze me te leenen, deelde me mede, dat ze gedrukt was te Amsterdam in het midden van de vorige eeuw. ☞ De zot had, hoewel niet de voornaamste, dan toch wel de moeilijkste rol. Zijn taak im-

mers, evenals die van den Nar aan de vorstelijke hoven, was het, om door allerlei grappen en kwinkslagen 't heele gezelschap te vermaken. Vóór de uitvoering van 't spel begon, mochten daarom ook na de trekking de rollen onderling geruild worden, vooral, wanneer mannelijke feestvierenden vrouwelijke rollen hadden getrokken of omgekeerd. De zottin moest den zot bij zijn werk trouw bijstaan; veel hing natuurlijk af van de gevatheid en geestigheid dezer beide personagiën, die onder alle grappen door 't recht hadden dezen of genen 'n snuifje te geven en hem of haar er eens fijntjes tusschen te nemen, tot groot vermaak van de anderen. Van alle pretavonden (en onze brave voorouders hadden die in menigte) was misschien de Driekoningenavond de allervroolijkste. Men behoeft de voorstelling, die Jordaens er van geeft in z'n bekende schilderij, maar met eenige aandacht te beschouwen, om zich te kunnen voorstellen, hoe ouden en jongen genoten. Waren er in 't gezelschap een paar jongelui, die „de conste van rethorijke” verstonden, dan speelden

PRENT, BEHOORENDE BIJ HET DRIEKONINGENSPEL.

SNAPSHOTS UIT SCHOTLAND. HET LINLITHGOW-MEER MET HET KASTEEL.

deze „een tafelspeelken van twee personages”, dat in de 16e eeuw „een sottelike boerde” werd genoemd. Er ging een proloog vooraf, waarin de spreker zijn compliment voor den Koning maakte. In zoo'n proloog uit de 16e eeuw werd de Koning, als hij gekroond was, aldus toegesproken:

„Godt groete U, Heer Coninc, hooghe ghezeten!

(Nu werd de Koning met stoel en al in de hoogte getild, onder luide toejuiching van allen)

Met Uwen onderzaten om vrucht te ghewinnen

Wy souden ooc gheerne vrucht gheneten,

Godt groete U, Heer Coninc, hooghe ghezeten!

(Daarbij werd de Koning voor de 2e maal opgetild)

Hadde ic wat goeds, ic sout wel eten,

Blyde van herten ende van sinnen.

(Op een wenk van den Koning gingen de hofmeester en de schenker rond om de noodige versnaperingen uit te deelen en de glazen te vullen. Als hiervan naar waarde door de feestvierenden was genoten, ging de spreker weer voort:)

„Godt groete U, Heer Coninc, hooghe ghezeten!

(Voor de 3e maal werd Z. M. de hoogte ingeheschen)

Met Uwen onderzaeten om vrucht te ghewinnen,

Ik diene hier ooc ter feesten, om vrucht te bedrijvene

Van alle zwaere gheesten den druck te verdryvene.

En wilt hooren, niet om te verstylene,

Wat sotte boerde ic sal brengen voert.

Zo swyght al stille ende hier naer hoert”.

Als de sottelike boerde ten einde was, dan was 't woord aan den Koning, daarna aan de Koningin en zoo verder. — 't Koninkje spelen was 'n echt Nederlandsch volksvermaak en 't was dáárom ook zoo'n heerlijk feest, omdat 't zoo algemeen was. De Prinsen van Oranje en 't geheele hof in den Haag vermaakten er zich mee, de burgers in de steden, de

boeren op hun dorpjes, de schippers op zee, allen haalden hun hart er aan op. Jazelfs (aldus vermeldt Withuys) op Nova Zembla, in den winter van 1595 op '96, speelden Heemskerk en zijn mannen het Driekoningenspel en de bootsman zat met zijn papieren kroon op een ton; de vuurpook was zijn scepter en allen werden op spekpannekoeken getraceerd. Breëro heeft in een van z'n gedichten verhaald hoe hij voor zot heeft gespeeld:

„Speulje Keuninckje, mijn Lief?

Treck veur mijn dan ook een lotje;

Is Krelis Keuning in een brief,

Wat schaat het dat men lacht om 't Sotje?”

Terwijl de adellijke Heeren Koninkje speelden in de hooge zalen hunner kasteelen, deed het dienstpersioneel hetzelfde in de keuken. In „Het Keukenboek” van Hertog Karel van Gelder staat aangeteekend dat de keukenmeester tot Koning was verheven, maar de opmerking staat er bij, dat die eigenlijk zoo'n hooge eer heelemaal niet waard was. Bij de invoering der Hervorming verlangden de drijvers onder de Calvinisten, dat het Driekoningenfeest niet meer op straat en in huis mocht worden gevierd. Het volk was echter te veel aan de viering van 't feest gehecht, om het te laten. In de 17e eeuw beklagde Walich Sieuwertsz zich er bitter over, dat niet alleen de Katholieken, maar ook de Gereformeerden, ja zelfs „publique personen”, zich niet schaamden „voor Godt ende menschen” om op Dertiendag Coningsken te spelen.

J. SCHUTTEMAKER Cz.

Snapshots uit Schotland.

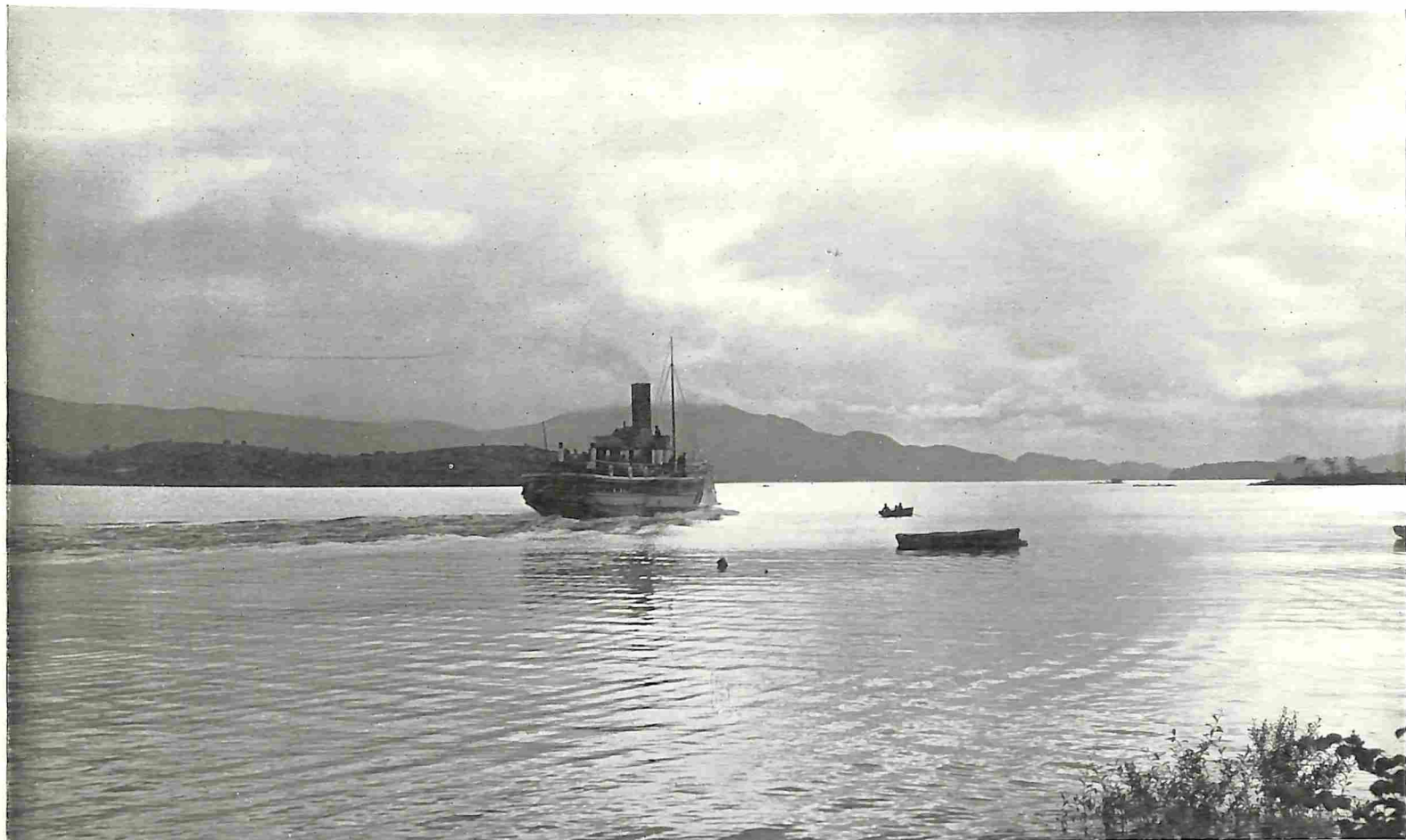
VOEGER, omstreeks 't eind en midden der 19e eeuw werd 't meer gehoord dan tegenwoordig, zoodat toen waarschijnlijk vele Hollanders 't heele lied verder konden zingen dan de regels, die in mijn geheugen liggen geborgen met de herinnering aan een valsche, jammerend piano-orgel en de heugenis aan den doedelzak en zijn „Schotsch”-gekleeden bezitter. 't Klinkt nog in mijn ooren, als hij uithaalde:

„My heart is in the Highlands,
My heart is not here,
My heart is in the Highlands,
Following the deer,
Following the wild deer,
Chasing the?
My heart is in the Highlands,
Wherever I go-o-o!

Ik vrees, dat de een of ander mijn geheugen wel lamentabel zwak zal vinden en me op diverse hiaten zal betrappen, maar 't is de waarheid, niets anders dan de zuivere waarheid, dat deze woorden me een beeld van Schotland gaven, niet zoo onwezenlijk als fantasie beelden plegen te scheppen. Het land is er bar en eenzaam, het mist de liefelijkheid van Engeland en toch... de wondere bekoring, die ieder vaderland heeft voor hem, die er geboren werd, maakt ook de grandioos-

SNAPSHOTS UIT SCHOTLAND. DE HAVEN VAN ABERDEEN.

SNAPSHOTS UIT SCHOTLAND. GEZICHT VAN DE PIER TE LUSS OP HET LOCH LOMOND.

woeste Highlands tot de streek, die den meest krijgszuchtigen Schot tot haast sentimenteetele verlangens brengt. ♀ Trouwens, de doedelzak, het Schotsche muziekinstrument bij uitnemendheid, is sentimenteel, al kan ze een groot geluid ontwikkelen, een geluid, dat den moed der Schotten aanwakkerde tot een laaienden gloed, ontzaglijk en meeslepend, als ze optrokken tegen den vijand, den Engelschen veroveraar vooral, als hij doordrong over de Cheviot Hills, als hij de Tweed overtrok om te komen naar Dumbarton, de laatste vesting, waar Maria Stuart's aanhangers in 1571 zich handhaafden. Niet zoo heel ver van Loch Lomond, het geweldige meer, waarvan een afbeelding hierboven is geplaatst, 15 K.M. ten N. van Glasgow, ligt Dumbarton, nog tegenwoordig een gevoelige plek in het hart van iederen rechtgeaarden Schot, die, in weerwil van alle vredelievende gezindheid ten opzichte van Engeland, nimmer de tijden kan vergeten, dat Schotland groot en machtig was. Loch Lomond is een van de mooiste en een van de meest grootsche meren van Schotland. Niet minder dan 30 eilanden en eilandjes vinden we er: daar is Inchmurrin met een uitgestrekt hertenpark, toebehoorend aan den hertog van Montrose. Daar is Inch Cailliach (= Vrouweiland), waar eenmaal vrome nonnen haar klooster bouwden, daar is Inchlonaig (= het eiland der taxisboomen), waar Robert Bruce taxisboomen liet planten om zoo het hout voor de bogen van zijn boogschutters te krijgen. ♀ Loch Lomond werd door Scott genoemd „een van de meest verrassende, schoonste en verhevenste natuurfereelen”; boven alles uit rijst de Ben Lomond, de hooge berg, die gemakkelijk kan worden bestegen. Maar laat de reiziger ervoor waken niet den weg in den mist te verliezen en genoodzaakt te zijn den heelen nacht op den berg door te brengen. Want dan is de Ben Lomond al heel ongastvrij, zooals hij zich ook toonde jegens een bezoeker, die in den cairn (= steenhoop, een voorhistorisch graf) op den top zijn visitekaartje deponeerde. Toen hij een paar dagen later terugkwam, vond de ijdele bezoeker dit briefje: „Mr. Ben Lomond present his compliments to Mr. — and begs to say that not only does his position prevent him from returning visits, but he has no desire for Mr. —'s further acquaintance” ! ♀ Niet zoo heel ver van Loch Lomond ligt een van de prachtigste ruïnen van Schotland. Zwaar, statig en indrukwekkend doemt Linlithgow Palace op tusschen de groene heuvelen van het schiereiland, dat Linlithgow lake in twee, bijna gelijke helften deelt. Vier koningen van Schotland bouwden eraan: vanuit het kleine achthoekige torentje in den N.-W. vleugel zag koningin Margaretha uit

naar Jakob IV, toen hij verwacht werd van Flodden, waarvan hij nimmer zou terugkeeren. Nog heet dit torentje „Queen Margaret's Tower”. Jacob III vluchtte er in de onderaardsche gewelven, om aan ontrouwe edelen te ontkomen. ♀ Vooral Jacob V maakte van het kasteel een paleis, een Schotschen vorst waardig: uit zijn tijd dateert de Leeuwenkamer, waar het parlement bijeen kwam en de koninklijke kapel. Maar in 1746 ging alle heerlijkheid te gronde: de dragonders van generaal Hawley staken het in brand. En onbewoonbaar werd het eenmaal zoo kostelijke paleis. ♀ Maar niet konden ze verhinderen, dat de machtige ruïnes nog steeds getuigen van Schotlands grootsch verleden, toen de Schotsche koningen er hun geliefkoosde woning hadden. Al bleef dan ook Edinburg de eigenlijke residentie, Edinburg, „Auld Reekie”, dat met Glasgow, met Aberdeen nog een der voornaamste steden van Schotland is. Aberdeen, de derde Schotsche stad, heel in het N. van het land gelegen, is modern van allure, ofschoon 't een oude, oude stad is, reeds in het midden der 12e eeuw de zetel van een bisschop. Maar de oude stad, aan de Don gelegen, is niet meer dan een voorstad van het eigenlijke moderne Aberdeen. Aberdeen is de matter-of-fact stad, in tegenstelling met Edinburg, waarvan de bewoners zich talloze grappen veroorloven over de slimheid van hun tegenvoeters. Wat niet verhindert, dat Aberdeen een bloeiende havenstad is met groote visscherij en veel industrie. O.

DENNEBOOM.

Ruige ruischer eenzaam wast
Op de heide, krom gebogen;
Stormen op zijn takken wogen
Jaar aan jaar hun woede-last.
Takken buigenforsch en breed,
Zwaaien wild hun need'rig tooisel,
Frissche loten, boven 't strooisel,
Stugge dennenaaldenkleed.
Bij zijn groen geschubden stam
Troept in laaiend-gouden haarden,
Brandend door de heide-baarden,
Rijpe brem haar felle vlam.
Machtig tegen 't wolkensop
Staat zijn ruige pruik.... Mijn jongen
Is zijn takken ingesprongen....
Gooit me knoppen op m'n dop.

J. C.

REISBRIEVEN.

VII. (Vervolg).

Sevilla, Zomer 1925.

WE zitten in de hall van hotel Inglaterra, Zusje en ik. Het is warm, we drinken thee, en zwijgen loom. Het is Zondagmiddag. Om ons heen is gepraat, meest Engelsch. ☼ Zusje, in 't wit gekleed, het dichte blonde haar strak weggestreken van het jonge gezicht, gaapt. Buiten schreeuwen de koetsiers van de vele rijtuigen die rondom de plaza San Fernando staan — men verkoopt bloemen voor het hotel — een pianillo speelt een tango. ☼ „Zullen we naar de corrida 1) gaan?” vraag ik. Zusje ontwaakt. „Corrida?—?” Heb je er al een gezien?” „Eh — neen. — Ik wil er wel met je heengaan, maar ze zeggen dat het verschrikkelijk is — als je de Engelschen hier er over hoort praten”, ze weifelt. „We kunnen dan weggaan als 't je niet bevalt”. ☼ Om half vijf rijden we naar de Plaza 2), Zusje op zijn Spaansch, met kam en mantilla, en manton. ☼ Aangekomen, hooren we dat er geen gewone corrida is, doch een novillada — d.w.z. dat de stieren zeer jong zijn, dat geen matadors ze bestrijden, maar beginnelingen-torreros, en dat er geen picadors zijn, dus geen paardenslachtoffers. Dit is aan den eenen kant goed, want nu ziet Zusje tenminste één der verschrikkingen der corrida niet. We zetten ons temidden van gepraat, geschreeuw en gelach der toeschouwers, bijna allen mannen — amphitheatergewijs onafzienbare rijen sombrero's rond de arena, expressieve gebaren van handen en armen, bruine levendige gezichten — hier kan de Spanjaard zijn statige terughouding verliezen. ☼ „Agua! Agua!” schreeuwen de waterverkoopers. Pakketjes met gesuikerde amandelen worden door de lucht gemikt aan wie er om vraagt, en de kooper mikt het geld weer terug naar den koopman, die beneden staat. En dit zeer handig en vol gratie, van beide zijden. Men eet sinaas-appels, drinkt gazosa, en schreeuwt. Het is zeer, zeer warm, hoewel we een schaduwplaats hebben. Zusje waait zich loom toe. Ze is stil. Dan fanfaart de muziek, en men zwijgt en zet zich. Ik wil hier niet beschrijven wat al zooveel, en zoo goed beschreven is — het verloop van een corrida. Maar toch ga ik enkele bijzonderheden van dien middag vertellen. ☼ De eerste stier komt de arena binnen. Hij is zeer jong en zijn horens zijn als van een schaap naar beneden gebogen. De Plaza dondert van 't lachen bij zijn verschijnen. Dan blijft hij staan, verblind door 't licht, de zon, en hij weet ook niet wat ie doen moet. Dit komt meer voor, ook bij de sterke, volwassen stieren, die opgehitst, de arena inrazen, prachtige half wilde dieren; ze vinden dikwijls geen reden tot strijd met de overmacht: Mensch — voelen hun onmacht trots hun grootere lichaamskracht. Ik heb er gezien die, temidden van den strijd, zich plotseling omkeeren en langzaam wegllopen, alsof ze de schouders ophalen over de domheid en nutteloosheid van den kamp. — Maar nu over dit stiertje. ☼ Een torrero, die zich een bochel heeft aangehecht, en er meer uitziet als een clown dan een ernstig stiervechter, danst op den stier toe. En nu moet men weten hoe ontzettend gevaarlijk de horens van den stier zijn, hoe men zelf sidderend en tot het uiterste gespannen toeziet hoe de torrero den stier om zich heen laat razen, terwijl diens horens op millimeter afstand van zijn kleeding zijn — en hoe deze horens sterk en gespitst zijn als

HET EMERALD LAKE IN BRITSCH COLUMBIA.

messen — wát deze horens zeggen willen in den tragischen strijd tusschen mensch en stier — om de belachelijkheid en humor te voelen van dit schouwspel: dat de torrero zich door de horens van den stier laat voortduwen. Het ziet er uit als het spel van een clown, die een lobbes van een hond tot spelen uitlokt — maar het contrast van de arena met al haar tragedie en heldenmoed maakt de humor van dit schouwspel nog sterker. ☼ Men lacht, men schreeuwt, men lacht eindeloos. En hier komt de typische lichtheid en vroolijkheid van Sevilla sterk uit. Want geen stad in Spanje is zoo bereid tot pret vinden en grappen maken — de andere steden, als Córdoba, Tolédo, Granada, zijn stiller, weemoediger, minder levend. Sevilla is een uitzondering. Ten slotte, na een korte pseudo-strijd, wordt het dier weggevoerd — hij loopt nog tot den ingang en als de deur achter hem gesloten is, sterft hij. Zoo komt het dat hij den toegang voor den volgende stier verspert, en we lang wachten moeten. ☼ Zusje en ik praten niet; we kijken. Een jonge man, geheel in 't rood gekleed — het rood dat de stieren wild maakt — een torrero-muts op het hoofd, verschijnt in de verlaten

arena. Hij heeft een stoel bij zich. Wat zal dit voor een nieuwe grap worden? Men lacht en schreeuwt weer. ☼ De man blijft staan voor de loge van een ouden heer. — Is het zijn vader? — Hij buigt diep, zijn muts afnemend, en werpt deze dan naar boven, waar men haar den ouden man aangeeft. Deze legt de muts naast zich op een stoel, en dankt, ernstig buigend. ☼ Is dit alles een grap? Een nieuwe domme belachelijkmakerij? De man in 't rood loopt door de arena tot dicht bij den ingang waar de stier uit moet komen. Daar zet hij den stoel neer en stelt zich er bovenop, doch met het hoofd op de zitting en de beenen rechtstandig in de lucht. Hij steunt zich verder met de handen. ☼ De Plaza is plotseling stil geworden. Wat gaat hier gebeuren? Is die man gek? Maar niemand weet iets en men wacht. GUY DE VOS.

(Wordt vervolgd).

- 1) Stierengevecht.
- 2) Onoverdekt circus waar de stierengevechten gegeven worden.

AVONDROOD.

Zie, nog eenmaal zet de zonne
't Al in gloeiend vuur.
Wolkjes schildert zij als roode
Pluimen op 't azuur.
Op de brug, rood marmeren zuilen,
Of zij vlammen zijn
En versierd met gouden baren
Schitt'ren als robijn.
Bliksemgloed speelt op het water,
Straal vol zongesprank,
Of op zilv'ren golven slingert
Roode wingerdrank.
Zonnevuur vloeit tusschen boomen,
Smelt in gouden tint
Met het gulden lindenloover.
Weelde, die verblindt!
Vuurgloed glinstert in de ruiten;
Huizen als in brand.
Bloedrood is de Westerkimme.
Rood-oranje heel het land!

ROSA CORTHAUTS.